

УДК 343.36:343.985(477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2025.1.30>

Євген Юрійович Суп,

кандидат юридичних наук,

Національний науковий центр

«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

Міністерства юстиції України (докторант);

 <https://orcid.org/0009-0009-6912-2157>,

e-mail: s.ye.7170@gmail.com

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ СУДОЧИНСТВА

На підставі узагальнення підходів учених аргументовано, що криміналістична характеристика є обов'язковим змістовним компонентом окремої методики розслідування кримінальних правопорушень. За результатами аналізу особливостей видового механізму кримінально протиправної діяльності визначено структуру криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками. Визначено, що її змістовні елементи можуть бути класифіковані на дві групи: основні та додаткові (факультативні). До основних елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень досліджуваного виду віднесено: спосіб учинення, обстановку вчинення, включаючи місце та час; сліди кримінально протиправної діяльності; особу злочинця. Факультативними елементами, які не завжди відображаються в механізмі злочинної діяльності, визначено особу потерпілого; знаряддя та засоби вчинення кримінальних правопорушень.

Ключові слова: злочин, кримінальний проступок, криміналістична характеристика, правосуддя, учасник судочинства, механізм злочину.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

У демократичній, соціальній і правовій державі судова влада разом з іншими органами, установами, що беруть участь у здійсненні правосуддя, має бути останньою інстанцією, яка захищає права та свободи фізичних і юридичних осіб, сприяє відновленню їхніх законних інтересів і забезпечує процедуру розгляду оскаржуваних відносин. Попри це, на практиці фіксуються випадки порушення чинного законодавства окремими особами, зокрема особами, які залучені до процесу здійснення судочинства і мають безпосередньо сприяти йому. Ця група кримінальних правопорушень, учинених професійними учасниками правосуддя, охоплює низку протиправних діянь, серед яких: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або

тримання під вартою (ст. 371 Кримінального кодексу України (далі – КК України)); притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК України); примушування давати показання (ст. 373 КК України); порушення права на захист (ст. 374 КК України); незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя (ст. 376-1 КК України); невжиття заходів безпеки щодо осіб, узятих під захист (ст. 380 КК України); розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК України); розголошення суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ч. 2 ст. 387 КК України). У теорії криміналістики зазначені правопорушення ще не були предметом комплексного дослідження, тому вважаємо за потрібне з'ясувати структуру їхньої криміналістичної характеристики як обов'язкового елемента криміналістичної методики їх розслідування.

Стан дослідження проблеми

Деякі проблеми протидії кримінальній протиправній діяльності професійних учасників правосуддя кримінально-правовими і криміналістичними засобами розкрито в роботах Н. Ю. Алексєєвої, Г. Є. Бершова, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна, А. В. Воронцова, С. Є. Дідика, С. О. Книженко, А. Г. Мартіросяна, С. С. Мірошніченка, Л. М. Палюх та ін.

Такий традиційний компонент криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, як криміналістична характеристика кримінальних правопорушень, свого часу ґрунтовно досліджували В. П. Бахін, О. Н. Колесніченко, М. В. Салтевський, В. О. Коновалова, В. П. Гончаренко та ін. Нині майже в кожному дослідженні йому приділяється вагома увага науковців.

Проблематика розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками, отримала певне розроблення в роботах українських науковців. Вона охоплює такі складові, як криміналістична класифікація цих кримінальних правопорушень, тактика проведення слідчих (розшукових) дій, типові обставини, що підлягають доказуванню, особливості збирання доказів. Ці питання стали предметом досліджень С. О. Книженко [1] та М. В. Шепітька [2]. Також привертають увагу роботи М. Г. Моїсєєва, який одним із перших здійснив спробу дослідити основні елементи криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються шляхом незаконного втручання в роботу автоматизованих систем в органах правосуддя [3]. Водночас інших самостійних ґрунтовних досліджень у межах окресленої проблематики дотепер не проведено, що й засвідчує її актуальність.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є визначення структури криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками.

Реалізація поставленої мети забезпечується шляхом вирішення таких *завдань*: 1) визначити сутність криміналістичної характеристики; 2) з'ясувати видовий механізм кримінальних правопорушень досліджуваної групи; 3) розкрити структуру криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками.

Наукова новизна дослідження

На підставі узагальнення підходів учених аргументовано, що криміналістична характеристика є обов'язковим змістовним компонентом окремої методики розслідування кримінальних правопорушень. За результатами аналізу особливостей видового механізму кримінально протиправної діяльності визначено структуру криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками. Визначено, що її змістовні елементи можуть бути класифіковані на дві групи: основні та додаткові (факультативні). До основних елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень досліджуваного виду віднесено: спосіб учинення, обстановку вчинення, включаючи місце та час; сліди кримінально протиправної діяльності; особу злочинця. Факультативними елементами, які не завжди відображаються в механізмі злочинної діяльності, визначено особу потерпілого; знаряддя та засоби вчинення кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до традиційних методологічних підходів криміналістична характеристика є основою побудови окремих криміналістичних методик розслідування (і простих, і групових). Важливість цієї категорії зумовлена тим, що за своєю суттю вона стає інформаційним підґрунтям для побудови більшості структурних компонентів будь-якої методики. Не є винятком із цього правила також кримінальні правопорушення проти правосуддя, учинені його професійними учасниками, адже криміналістична характеристика визначає їхній сутнісний зміст і є системоутворювальним чинником для інших складових елементів криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень.

Щодо наукового осмислення дефініції поняття «криміналістична характеристика», то небезпідставно можемо зауважити, що під ним більшість учених обґрунтовано пропонує розуміти узагальнену інформаційну модель, що представляє систематизований опис типових

криміналістично значущих ознак окремих видів, груп кримінальних правопорушень, які мають істотне значення для їх виявлення та розслідування [4, с. 134].

Визначаючи той базис, який має відображати криміналістична характеристика, у науковій літературі звертають увагу на важливе значення в цьому контексті механізму кримінально протиправної діяльності, її відображення в реальній обстановці, тобто механізму слідкування і характеру відображень, що є кінцевим продуктом такої діяльності [5, с. 40–41].

Також знаходять висвітлення позиції про те, що для позначення криміналістичної характеристики використовують:

- ідеальну модель типових зв'язків і джерел доказової інформації;
- імовірну модель події;
- інформаційну модель предмета пізнання у кримінальному судочинстві;
- інформаційну модель типових ознак певного виду (групи) кримінальних правопорушень;
- систему даних (відомостей) про кримінальне правопорушення, що сприяють розслідуванню;
- систему інформації про кримінальне правопорушення, що розслідується, яка має кримінально-правове і процесуальне значення;
- систему опису криміналістично значущих ознак кримінальних правопорушень;
- систему особливостей виду кримінальних правопорушень, що мають значення для розслідування;
- систему узагальнених даних про найбільш поширені ознаки кримінальних правопорушень [4].

Такий підхід, на нашу думку, є найбільш повним, адже він представлений цілим комплексом відомостей, які створюють уявлення про важливі характеристики цілих груп кримінальних правопорушень.

Водночас не можна оминати увагою і підхід, згідно з яким можна виокремлювати криміналістичні характеристики кількох видів. Так, О. Н. Колесніченко та В. О. Коновалова визначили три типи криміналістичних характеристик злочинів: повні, неповні та загальні [6, с. 20]. Прихильником такої класифікації є А. Ф. Волобуєв. Згідно із таким підходом *повні* характеристики містять інформацію про типові ознаки злочинів із визначенням статистично обґрунтованих закономірних зв'язків між їхніми елементами. *Неповні* характеристики встановлюють наявність таких зв'язків без використання статистичних даних. *Загальні* характеристики описують механізм злочинів певного виду, який може бути поділений на більш вузькі групи [7, с. 22–26].

Під час визначення структури криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його

професійними учасниками, вважаємо за доцільне передусім зважати на механізм кримінально протиправної діяльності осіб, які вдаються до їх учинення. Ми будемо брати до уваги структуру видового механізму окремих видів кримінальних правопорушень, що увійшли до досліджуваної нами групи, адже деякі з них мають принципові відмінності.

На підставі врахування суттєвих відмінностей у видовому механізмі кримінальних правопорушень, учинених професійними учасниками правосуддя, вважаємо за доцільне класифікувати їх на кілька підгруп. Це істотно спростить виконання завдання щодо дослідження структури їхніх криміналістичних характеристик. Тож пропонуємо такий розподіл:

1) кримінальні правопорушення, вчинення яких пов'язане з посяганням на особисті права та законні інтереси фізичної особи, яка стала учасником кримінального провадження (статті 371–374 КК України);

2) незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах і установах системи правосуддя (ст. 376-1 КК України);

3) кримінальні правопорушення, пов'язані з невиконанням обов'язків щодо вжиття заходів безпеки, розголошенням відомостей про їх застосування або даних оперативно-розшукової діяльності чи судового розслідування (статті 380, 381, ч. 2 ст. 387 КК України).

Наведена класифікація засвідчує, що група кримінальних правопорушень, учинених професійними учасниками правосуддя, об'єднала низку доволі відмінних між собою злочинів і кримінальних проступків. Це зумовлено передусім особливостями видового механізму цих кримінальних правопорушень. Для першої підгрупи, наприклад, завжди характерна наявність особи потерпілого, для другої – ця ознака взагалі нетипова, а для третьої – вона може як набувати обов'язкового значення, так і не мати криміналістичної значущості. Відмінними для кожної з виокремлених груп є спосіб учинення кримінального правопорушення, сліди кримінально протиправної діяльності, особистісні характеристики злочинця. З огляду на це особливості криміналістичної характеристики будемо досліджувати саме в контексті виокремлених нами підгруп.

Перша підгрупа кримінальних правопорушень охоплює завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК України); притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК України); примушування давати показання (ст. 373 КК України); порушення права на захист (ст. 374 КК України). Їхня структура механізму кримінально протиправної діяльності відображається у способі вчинення кримінального правопорушення, обстановці, засобах, що використовуються

особами, причетними до вчинення кримінального правопорушення, особі злочинця, особі потерпілого.

Особливістю цих правопорушень є те, що вони вчиняються спеціальними суб'єктами, зокрема слідчими, дізнавачами, прокурорами, працівниками оперативних підрозділів, суддями й іншими посадовими особами, які мають високий рівень правової обізнаності та професійної підготовки в галузі кримінального процесу. Ця обставина суттєво ускладнює процес розслідування, оскільки такі особи добре обізнані з методами і специфікою кримінальної процесуальної діяльності, що дозволяє їм приховувати сліди кримінально протиправної діяльності або створювати перешкоди для ефективного розслідування.

Для особи злочинця цієї підгрупи кримінальних правопорушень притаманні такі соціально-демографічні ознаки: 1) чоловіча стать; 2) відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності в минулому; 3) перебування у шлюбі, наявність неповнолітніх дітей на утриманні; 4) середній вік – понад 25 років; 5) освітній рівень – повна вища освіта. Найчастіше кримінальне правопорушення вчиняється одноосібно – принаймні до суду скеровуються матеріали щодо притягнення до кримінальної відповідальності лише однієї особи.

Щодо способів учинення цих кримінальних правопорушень, то вони є доволі різноманітними. Незаконне затримання здійснюється у відповідній процесуальній формі та має незаконний характер. Примушування до дачі показань найчастіше пов'язане з примушенням до зміни або надання неправдивих показань. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності характеризується активною поведінкою суб'єкта, що полягає у вчиненні альтернативних дій: складанні письмового повідомлення про підозру або вручення цього повідомлення особі, яка підозрюється у вчиненні певного кримінального правопорушення. Порухення права на захист передбачає недопущення захисника до участі у кримінальному провадженні, несвоєчасне його надання або інше грубе порушення права на захист. Для реалізації свого злочинного умислу особа може використовувати підроблені документи, погрози та інші методи психологічного тиску. Основні мотиви вчинення окреслених кримінальних правопорушень полягають в ухваленні незаконного рішення, діях із мотивів помсти, корисливості тощо.

До другої підгрупи кримінальних правопорушень досліджуваної групи належить незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах і установах системи правосуддя (ст. 376-1 КК України). Автоматизована система документообігу суду запроваджується в усіх судах для забезпечення об'єктивного та неупередженого розподілу справ між суддями з дотриманням таких принципів: почерговість і

рівномірність розподілу справ; надання фізичним та юридичним особам інформації про стадії розгляду їхніх справ; централізоване зберігання текстів судових рішень та інших процесуальних документів; підготовка статистичних даних; реєстрація вхідної та вихідної кореспонденції й відстеження її руху; розподіл проваджень між суддями; видача судових рішень і виконавчих листів на основі інформації, що зберігається в системі, та реєстрації заяв осіб, яких стосуються ці рішення; передача справ до електронного архіву. Таким чином, предметом цього виду кримінального правопорушення є інформація, що вноситься до автоматизованої системи документообігу суду (інформація про дату подання позовної заяви, предмет спору, сторін справи, рух судових документів, суддю, який розглядав справу, тощо), а також програмне забезпечення системи. Такі відомості можуть бути як достовірними, так і недостовірними.

Способами вчинення цього кримінального правопорушення є такі дії, як-от: 1) унесення недостовірної інформації до автоматизованої системи документообігу суду; 2) несвоєчасне внесення інформації; 3) несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в системі; 4) інші види втручання в роботу системи. Аналіз слідчо-судової практики надав змогу виокремити такі типові способи вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним втручанням у роботу автоматизованих систем органів правосуддя: 1) здійснення впливу на учасників судового процесу (суддю, захисника, свідка, потерпілого, експерта); 2) порушення порядку функціонування автоматизованої системи документообігу суду.

Типові способи порушення функціонування автоматизованої системи документообігу суду охоплюють:

- 1) унесення неправдивих відомостей до системи шляхом несанкціонованого доступу;
- 2) несвоєчасне внесення відомостей шляхом несанкціонованого доступу;
- 3) неправомірні дії з інформацією в системі шляхом несанкціонованого доступу;
- 4) інші види втручання в роботу системи шляхом несанкціонованого доступу [3, с. 267].

Мотивами кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним втручанням у роботу автоматизованих систем органів правосуддя, зазвичай є: реалізація наміру домогтися винесення неправосудного рішення; перешкодження явці свідка або потерпілого до суду, змушення їх відмовитися від показань або надати завідомо неправдиві свідчення; помста за раніше надані показання.

Наступна підгрупа кримінальних правопорушень охоплює: невжиття заходів безпеки стосовно осіб, яких взято під захист (ст. 380

КК України); розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381 КК України); розголошення суддею прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ч. 2 ст. 387 КК України).

Щодо невжиття заходів безпеки стосовно осіб, яких взято під захист, то потерпілими від цього кримінального правопорушення можуть бути чотири категорії осіб: 1) працівники суду; 2) працівники правоохоронних органів; 3) особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві (провадженні); 4) члени сімей та близькі родичі працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (провадженні).

Спосіб учинення кримінального правопорушення полягає в неприйнятті рішення про застосування заходів безпеки, несвоєчасному ухваленні такого рішення, ухваленні недостатньо обґрунтованого рішення, невжитті достатніх заходів для забезпечення безпеки, несвоєчасному їхньому вжитті. Це кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту спричинення тяжких наслідків, які мають перебувати у причинному зв'язку з діянням (дією або бездіяльністю), вчиненим суб'єктом. Причинний зв'язок у цьому разі зазвичай має опосередкований характер.

Щодо відомостей про заходи безпеки стосовно особи, взятої під захист, то спосіб учинення цього кримінального правопорушення може бути будь-яким, але його обов'язковою ознакою є ознайомлення з такою інформацією хоча б однією сторонньою особою, яка не має права доступу до неї. Обсяг і форма розкритої інформації, а також спосіб її передачі (наприклад, довірлива розмова, усна доповідь, публікація в медіа, демонстрація документів) не впливають на кваліфікацію злочину. Цей злочин можливий лише шляхом активних дій.

Розголошення суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем або працівником оперативно-розшукового органу даних оперативно-розшукової діяльності чи досудового розслідування полягає в порушенні обов'язку збереження таємниці. Це може відбуватися через різні форми передачі інформації (усно, письмово, телефоном, через медіа тощо) без дозволу уповноважених осіб або з перевищенням встановлених меж. Важливою умовою є доведення інформації до сторонньої особи, яка не має права на ознайомлення з нею.

Узагальнюючи відомості про інші елементи механізму кримінально протиправної діяльності професійних учасників правосуддя, слід зазначити, що обстановка вчинення таких правопорушень характеризується відомостями про:

1) місце вчинення злочинів. Зазвичай це службові приміщення (кабінети слідчих, зали судових засідань) або місця перебування потерпілих (житлові будинки, квартири тощо);

2) час учинення злочинів. Найчастіше злочини вчиняються під час здійснення кримінального або цивільного судочинства. Вивчення обстановки вчинення таких злочинів є важливим елементом розслідування, оскільки воно тісно пов'язане з іншими складовими криміналістичної характеристики – способом учинення, особою потерпілого та слідами злочину.

Типові сліди досліджуваних кримінальних правопорушень – це документи (протоколи слідчих (розшукових) дій, судових засідань, документи, які використовують захисники у своїй діяльності), віртуальні (цифрові) сліди, ідеальні сліди (відображення у свідомості людей інформації про подію). Особливістю слідової картини цієї підгрупи кримінальних правопорушень є те, що сліди кримінально-протиправної діяльності часто залишаються (відображаються) у процесуальних документах.

Отже, структура видового механізму кримінальних правопорушень досліджуваної групи може бути представлена такими основними елементами: особа злочинця; спосіб учинення кримінального правопорушення; обстановка вчинення, зокрема місце і час; сліди кримінально протиправної діяльності. Додатковими (факультативними) елементами, які не завжди відображаються, але також наділені криміналістичним значенням є: особа потерпілого; знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення. З огляду на це вважаємо, що структура криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень досліджуваної нами групи може набувати такого ж вигляду, однак особа потерпілого має належати до факультативних, а не до основних елементів, на відміну від традиційних поглядів учених-криміналістів.

Висновки

Кримінальні правопорушення проти правосуддя, вчинені його професійними учасниками, характеризуються специфічною спрямованістю умислу, що полягає в порушенні принципів правосуддя, підриві довіри до органів правопорядку і судової системи, а також заподіянні шкоди як потерпілим, так і суспільству загалом. Ураховуючи ці особливості, розроблення методик розслідування таких правопорушень є одним із головних завдань на шляху протидії таким фактам кримінально протиправної поведінки.

На підставі узагальнення підходів учених додатково аргументовано, що криміналістична характеристика є обов'язковим змістовним компонентом окремої методики розслідування кримінальних правопорушень. За результатами аналізу особливостей видового механізму кримінально протиправної діяльності визначено структуру криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти правосуддя, вчинених його професійними учасниками.

Визначено, що її змістовні елементи можуть бути класифіковані на дві групи: основні та додаткові (факультативні). До основних елементів криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень досліджуваного виду віднесено: особу злочинця; спосіб учинення кримінального правопорушення; обстановку вчинення, зокрема місце і час; сліди кримінально протиправної діяльності. Факультативними елементами, які не завжди відображаються в механізмі злочинної діяльності, є особа потерпілого, знаряддя та засоби вчинення кримінальних правопорушень. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у ґрунтовному осмисленні кожного з виокремлених елементів.

Список бібліографічних посилань: 1. Книженко С. О. Розслідування злочинів, що вчиняються службовими особами правоохоронних органів шляхом порушення порядку здійснення або забезпечення правосуддя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. № 30, т. 2. С. 94–97. 2. Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08, 12.00.09. Харків, 2018. 42 с. 3. Моїсєєв М. Криміналістична характеристика незаконного втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 265–277. DOI: <https://doi.org/10.32782/уув.v3.2023.33>. 4. Шкута О. О. Загально-теоретичні аспекти криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2021. № 49. С. 132–135. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.49.28>. 5. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник. Київ : Кондор, 2005. 588 с. 6. Колесниченко А. Н., Коновалова В. Е. Криміналістическая характеристика преступлений : учеб. пособие. Харьков : Юрид. ин-т, 1985. 92 с. 7. Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва : монографія. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 336 с.

Надійшла до редколегії 19.02.2025

Прийнята до опублікування 13.03.2025

Sup Ye. Yu. Forensic characteristics of criminal offences against justice committed by professional participants in legal proceedings

The article emphasises that criminal offences against justice committed by professional participants in justice are characterised by a specific intent, which is to violate the principles of justice, undermine confidence in law enforcement agencies and the judicial system, and also to cause harm to both victims and society as a whole. Given these features, it is substantiated that the development of methods for investigating such offences is one of the main tasks on the way to counteracting these facts of criminal behaviour.

Based on the generalisation of scholars' approaches, it is additionally argued that forensic characterisation is a mandatory substantive component of a separate methodology for investigating criminal offences. Given some differences in the mechanism of criminal unlawful activity, the crimes and criminal misdemeanours under study are divided into three subgroups, and then the components of the mechanism are studied for each subgroup. According to the results of the analysis of specific features of the type mechanism of criminal unlawful activity, the structure of forensic characteristics of criminal offences against justice committed by its professional participants is determined. It is found that its substantive elements can be classified into two groups: basic and additional (optional). The basic elements of the forensic characteristics of criminal offences of the type under study include: the method of commission, the circumstances of commission, including place and time; traces of criminal activity; identity of the offender and identity of the victim. The optional elements (which are not always reflected in the mechanism of criminal activity) are the instruments and means of committing criminal offences, as well as the motives and objectives of criminal behaviour.

Prospects for further research are identified in a thorough understanding of each of the identified elements of the structure of the forensic characteristic.

Keywords: crime, criminal offence, forensic characteristic, justice, participant in legal proceedings, mechanism of crime.

